

Education at a Glance 2007: OECD Indicators

Summary in Hungarian

Az oktatás vázlatos áttekintése – 2007: OECD-mutatók

Összefoglalás magyarul

- *Az oktatás vázlatos áttekintése* c. kiadvány az OECD és a partnerországok oktatási rendszereivel kapcsolatos adatok éves rövid összefoglalója. Az alábbi kulcsfontosságú területekre koncentrál: az oktatásban való részvétel és eredmények, az oktatásra fordított kiadások, az élethosszig tartó tanulás, valamint a tanintézményi feltételek.
- A 2007. évi kiadás külön vizsgálja a felsőoktatást, és arra a megállapításra jut, hogy a felsőoktatás gyors bővülése ellenére nincs jele a felsőoktatásban szerzett diplomák értékvesztésének.
- Most az első alkalommal *Az oktatás vázlatos áttekintése* c. kiadvány megvizsgálja az oktatás hatékonyságának kérdését is, és rámutat arra, milyen erőfeszítésekre lesz szükség abban az esetben, ha az oktatásnak a más szakmákban már bevezetett értékteremtést célzó reformokhoz kell illeszkednie.

Az oktatás vázlatos áttekintése c. kiadvány az OECD éves oktatási adat-összefoglalója és elemzése, mely gazdag, összehasonlítható, naprakész mutatók széles skáláját sorakoztatja fel az OECD 30 tagországának és számos partnergazdaságának oktatási rendszereire vonatkozóan. Az áttekintésben tárgyalt fő területek:

- az oktatásban való részvétel és eredmények,
- az oktatásra fordított állami és magánkiadások,
- az élethosszig tartó tanulás állapota,
- feltételrendszerek a diákok és a tanárok számára.

A 2007-es kiadás megvizsgálja a felsőoktatás bővülésének a munkaerőpiacokra gyakorolt hatását. Az elmúlt évtizedekben jelentős mértékben nőtt a felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma az OECD-országokban, de vajon a jól képzett dolgozók bővülő kínálata együtt járt-e a jól fizető munkahelyek megteremtésével? Vagy egy szép napon minden egyetemi diplomával rendelkező minimálbérért fog dolgozni? Az OECD-országok tekintetében összehasonlítható legfrissebb adatok és mutatószámok alapján *Az oktatás vázlatos áttekintése* című, 2007. évi kiadvány arra a megállapításra jut, hogy a felsőfokú oktatás bővülése pozitív hatást gyakorolt az egyénekre és a nemzetgazdaságokra, továbbá, hogy eddig nem mutatkozik a diplomák értékének „inflálódása”.

Most első alkalommal *Az oktatás vázlatos áttekintése* c. kiadvány az oktatás hatékonyságának kérdését is vizsgálja (B7 mutatószám). Bár ez a mutatószám még csak próbajellegű, azt azért feltárja, hogy milyen mértékű erőfeszítés szükséges ahhoz, hogy az oktatás újra feltalálja magát a más szakmákban már látott módon, annak érdekében, hogy jobb ár-érték arányt biztosítson egy olyan időszakban, melyben egyre nőnek az állami költségvetési megszorítások.

Jelen kiadás legfontosabb megállapításai:

Az OECD térségben szembetűnő mértékben növekedett a középfokú végzettséggel rendelkezők száma

A 29 OECD-országból 22-ben, a partnergazdaságok közül pedig Észtországban, Izraelben, az Orosz Föderációban és Szlovéniában a felnőtt lakosság legalább 60%-a rendelkezik legalább felső középfokú végzettséggel, és 26% rendelkezik felsőfokú végzettséggel. A megállapítások arra is rámutatnak, hogy:

– Az OECD tagországaiban a felső középfokú végzettséget megszerzett 25–34 évesek aránya átlagosan 13 százalékponttal magasabb, mint a felső középfokú végzettséggel rendelkező 45–54 éves korcsoporté.

– Az összes OECD-országban a fiatal felnőttek (25–34 év) több mint háromszor akkora valószínűséggel rendelkeznek természettudományi

[A1.1a. táblázat: Iskolai végzettség: felnőtt népesség \(2005\)](#)

diplomával, mint az idősebb felnőttek (55–64 év). Ez az arány azonban kettő alá csökken a műszaki tudományok tekintetében. Dániában, Németországban, Magyarországon és Norvégiában hamarosan több mérnök lép ki a munkaerőpiacról, mint amennyi az elmúlt években belépett.

– A fiatalabbak a társadalomtudományok, az üzleti ismeretek és jogtudományok felé hajlanak. A felnőtt népesség csaknem egyharmada folytatott ilyen tanulmányokat, a fiatal felnőttek pedig csaknem 3,5-szer annyi egy főre jutó diplomát mondhatnak magukénak ezeken a területeken, mint az idősebb felnőttek.

– Az OECD-országokban a pedagógiát tanuló fiatalabb és idősebb korcsoportok aránya csaknem 1:1. Dániában, Németországban, Hollandiában, Svédországban és az Egyesült Királyságban ez az arány nem éri el az 1-et, ami a pedagógusi utánpótlás potenciális problémáját vetíti elő az idősebb generáció elkövetkező években történő nyugdíjba vonulását követően.

Több fiatal szerez felső középfokú végzettséget, a nemek közötti egyensúly pedig eltolódik

Az összehasonlítható adatokkal rendelkező OECD-országokban a felső középfokú végzettséget szerzők aránya 1995 óta átlagosan 7%-kal emelkedett. A 24 OECD-ország közül 21-ben a felső középfokú végzettséggel rendelkezők aránya meghaladja a 70%-ot, míg Finnországban, Németországban, Görögországban, Írországban, Japánban, Koreában és Norvégiában eléri, illetve meghaladja a 90%-ot. Eközben egyre szűkül a Mexikó és Törökország, valamint a többi OECD-ország közötti rés a felső középfokú végzettséggel rendelkezők arányának tekintetében.

– A nők manapság nagyobb valószínűséggel szereznek felső középfokú végzettséget, mint a férfiak, vagyis a történelmi minta megfordulását látjuk. A felső középfokú végzettséggel rendelkező nők aránya csak Koreában, Svájcban és Törökországban kisebb a férfiakénál; a partnergazdaságok közül pedig egyedül csak Szlovéniában egyezik meg a férfiak arányával.

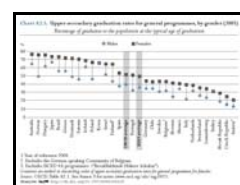
– Míg számos országban a férfiak nagyobb valószínűséggel folytatnak tanulmányokat szaktanfolyamokon, a vizsgált országok csaknem felében vagy nincs különbség a nők és férfiak arányában, vagy a nők magasabb számban folytatnak ilyen tanulmányokat.

Növekszik a felsőfokú végzettséget szerzők száma is

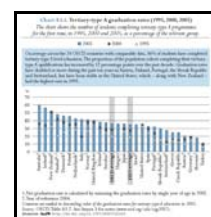
Az összehasonlítható adatokkal rendelkező 24 OECD-országban a megfelelő korcsoportba tartozó diákok átlagosan 36%-a szerzett hagyományos egyetemi diplomát. Ausztriában, Finnországban, Olaszországban, Portugáliában, a Szlovák Köztársaságban és Svájcban az elmúlt 10 év során megduplázódott a felsőfokú végzettséget szerzők aránya. Jelentős eltérések találhatóak azonban az egyes országok között az egyetemi diplomát vagy felsőfokú szaktanfolyamon oklevelet sikerrel megszerző diákok arányában. A mutatószámokból a következők derülnek ki:

– A hagyományos egyetemi diplomát szerzők aránya a megfelelő kor-

[A2.3. grafikon: Általános képzési programokon felső középfokú végzettséget szerzetek, nemek szerinti megoszlásban \(2005\)](#)

[A3.1. grafikon: „A” típusú felsőfokú végzettséggel rendelkezők \(1995, 2000, 2005\)](#)

csoportban megközelítőleg 20% vagy annál kevesebb Ausztriában, Németországban és Törökországban, míg 40%-nál magasabb Ausztráliában, Dániában, Finnországban, Izlandon, Olaszországban, Hollandiában, Új-Zélandon, Norvégiában és Lengyelországban.

– A rövidebb időtartamú szaktanfolyamokon végzettek aránya 9%, a magasabb kutatói fokozatok megszerzésére irányuló programokon végzettek aránya pedig 1,3%.

– Abban a 19 OECD-országban, melyekre vonatkozóan rendelkezésre állnak ilyen adatok, a felsőoktatásba beiratkozott diákok átlagosan 30%-a nem fejezi be tanulmányait.

Jelentős eltérések találhatóak a felsőoktatásban továbbtanulni szándékozó fiatalok arányaiban

Az OECD-országokban a 15 évesek mintegy 57%-a szándékozik egyetemi tanulmányokat folytatni, ám ez az arány igen nagy eltéréseket mutat: Koreában a tanulók 95%-a, míg Németországban a tanulók mindössze 21%-a szándékozik egyetemre menni. A mutatószámok azt jelzik, hogy az egyes országokban a diákok továbbtanulási szándéka az egyéni teljesítményszintek, a nemek, a társadalmi-gazdasági háttér és a bevándorlói státusz függvényében mutat eltéréseket.

– Az OECD 2003-as Nemzetközi Tanulói Teljesítménymérés Programjának (PISA) keretében összegyűjtött adatok azt mutatják, hogy a 15 évesek felsőfokú végzettség megszerzésére irányuló szándéka szoros összefüggést mutat a matematikában és olvasásban elért teljesítményükkel.

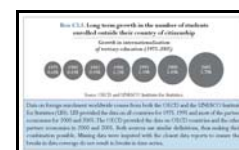
– Tekintet nélkül relatív elméleti képességeikre, a rosszabb társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkező 15 évesek kisebb valószínűséggel szándékoznak felsőfokú végzettséget szerezni, mint a jobb társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkezők.

– Az országok többségében a bevándorlói háttérű 15 éves diákok nagyobb valószínűséggel szándékoznak felsőfokú végzettséget szerezni, mint őslakos társaik. Ezen diákok relatív szándékai még magasabbak a hasonló képességekkel és társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkező őslakos diákokéhoz viszonyítva.

Az iskolák és a társadalmak számára komoly kihívást jelent a bevándorlók integrálása

A nemzetközi bevándorlás az OECD-országok többségében kulcsfontosságú kérdéssé lépett elő, mely heves vitákat váltott ki azzal kapcsolatban, hogyan lehet a bevándorlókat sikeresen integrálni a társadalmakba és a munkaerőpiacokba. A PISA felmérés a bevándorló családokból származó 15 éves diákok tanulmányi eredményeinek felmérésével fontos új perspektívát nyit a vitában. Már most nyilvánvaló, hogy komoly kihívások várnak az oktatási rendszerekre, különösképpen Európában. A mutatószámok szerint:

C3.1. mező: Hosszú távú növekedés a külföldön tanuló diákok számában

– A jelentős bevándorlói populációval rendelkező 14 OECD-ország között az első generációs diákok átlagosan 48 ponttal – mely több mint egy iskolaévnnyi fejlődésnek felel meg – maradtak le őslakos társaik mögött a PISA matematikai felmérésében. Még mindig igen jelentős a második generációs diákok teljesítménybeli lemaradása is: 40 pont. Kanadában, Luxemburgban, Svédországban és Svájcban, valamint a partnergazdaságok közül Hongkongban (Kína) a második generációs diákok jelentősen jobb teljesítményt nyújtanak az első generációs diákoknál: a teljesítmény-különbség Svájcban 31 ponttal, Svédországban pedig 58 ponttal csökkent.

– A bevándorló háttérrel rendelkező diákok teljesítménybeli lemaradása jelentős eltéréseket mutat az egyes országok között: míg az eltérés Ausztráliában, Kanadában és Új-Zélandon csak csekély mértékű, addig Belgiumban és Németországban a lemaradás még a második generációs gyerekek esetében is több mint 90 pont.

Kevés ország engedheti meg magának, hogy kizárólag az anyagi javakban és/vagy humán tőkében gazdag családokra bízsa a társadalom magasán képzett állampolgárokkal való ellátását

Jelentős eltérések találhatóak az egyes országok között abban a tekintetben, hogy milyen sikerrel teszik lehetővé a fizikai munkás szülői háttérrel rendelkező diákok részvételét a felsőoktatásban. A fejlett országokban a szakképzettséget nem igénylő munkakörök csökkenése azt jelzi, hogy az alacsony képzettségű munkások a növekvő társadalmi teherré válást kockáztatják, és egyre mélyülő egyenlőtlenségekkel szembesülhetnek. Az egyenlő feltételek biztosítása a jómódú és a kevésbé jómódú diákok számára nemcsak egyenlőség kérdése, hanem egyik módja a magas szakképzettséget igénylő munkakörök betöltésére alkalmas szakemberbázis bővítésének, és az általános munkaerőpiaci versenyképesség növelésének. A mutatószámok szerint:

– Számos országra jellemző, hogy a diákok sokkal nagyobb valószínűséggel tanulnak a felsőoktatásban, ha szüleik is rendelkeznek felsőfokú végzettséggel. Írország és Spanyolország biztosítja a legmértányosabb hozzáférést a felsőoktatáshoz, míg Ausztriában, Franciaországban, Németországban és Portugáliában a fizikai munkás szülői háttérrel rendelkező diákok körülbelül fele akkora valószínűséggel kerülnek be a felsőoktatásba, mint ahogy ez a népességben elfoglalt arányuk alapján elvárható lenne.

Minél több időt tölt valaki az oktatásban, annál nagyobb a valószínűsége annak, hogy munkát talál, és többet keres

Az OECD-országok gazdaságai egyre nagyobb mértékben támaszkodnak a jól képzett dolgozók stabil kínálatára, és ez a tendencia valószínűleg erősödni fog. Az OECD-országok népességének előrejedésével a magasabb iskolai végzettség és a foglalkoztatásban való hosszabb időtartamú részvétel segítségével csökkenthető a függőség mértéke, és enyhíthető az állami nyugdíjfinanszírozás okozta teher. A mutatószámok szerint:

A9.1. grafikon: Privát belső megtérülési ráta egy felsőfokú végzettséget szerzett egyén számára, ISCED 5/6 (2003)

– Az OECD-országok többségében a foglalkoztatási arány a magasabb iskolai végzettséggel egyenes arányban nő. Néhány kivételtől eltekintve a felsőfokú intézményekben végzettek foglalkoztatási aránya kifejezetten magasabb a felső középfokú végzettséggel rendelkezőknél.

– Az alacsonyabb végzettséggel rendelkezők csoportjaiban nagyobb az eltérés a férfiak és a nők foglalkoztatási aránya között. A középfokú végzettséggel nem rendelkezőknél a férfiaknak 23%-kal nagyobb esélyük van a foglalkoztatottságra, mint a nőknek. A legmagasabb végzettségűeknél ez az arány 10 százalékpontra csökken.

– 25 OECD-országban, és a partnergazdaságok között Izraelben az egyetemi diplomával és a magasabb tudományos fokozattal rendelkezők jövedelme legalább 50%-kal volt magasabb azokénál, akiknek a legmagasabb iskolai végzettsége felső középfokú végzettségnél alacsonyabb.

Az OECD-országok együttes GDP-jük 6,2%-át fordítják az oktatási intézményekre, és egyre többet foglalkoznak oktatási rendszereik hatékonyságával

Az oktatás bővülése komoly pénzügyi befektetésekkel járt együtt. 1995 és 2004 között – az összes képzési szint vonatkozásában összevontan – az oktatási intézményekre fordított kiadások átlagosan 42%-kal nőttek az OECD-országokban. A mutatószámok azt jelzik, hogy az OECD-országokban a képzési eredmények 22%-kal növelhetőek a jelenlegi ráfordítási szintek fenntartása mellett. A megállapítások többek között az alábbiakra mutatnak rá:

– A felsőfokú intézményekben az alapoktatásra fordított kiadások (kutatás-fejlesztési tevékenységek és járulékosan kapcsolódó tevékenységek nélkül) diákonként átlagosan 7664 USD-t tesznek ki, mely a következőképpen oszlik meg: 4500 USD vagy annál kevesebb Görögországban, Olaszországban, Lengyelországban és Törökországban, míg 9000 USD-nál több Ausztráliában, Ausztriában, Dániában, Norvégiában, Svájcban és az Egyesült Államokban.

– Az OECD-országok átlagosan 81 485 USD-t fordítanak egy diákra az alap- és középfokú tanulmányok időtartama alatt az alábbi megoszlás szerint: 40 000 USD-nál kevesebbet Mexikóban, Lengyelországban, a Szlovák Köztársaságban és Törökországban, míg legalább 100 000 USD-t Ausztriában, Dániában, Izlandon, Luxemburgban, Norvégiában, Svájcban és az Egyesült Államokban.

– Az alacsonyabb egy főre jutó ráfordítás nem feltétlenül vezet alacsonyabb teljesítményhez. Például: Korea és Hollandia halmozott ráfordításai alacsonyabbak az OECD átlagánál, a 2003-as PISA felmérésben mégis a legjobb teljesítményt nyújtó országok között foglaltak helyet.

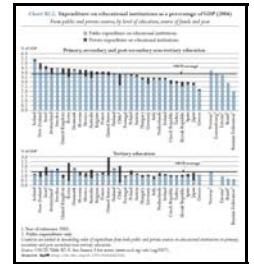
B2.1. grafikon: Oktatási intézményekre fordított kiadások a GDP százalékában, az összes képzési szintre vonatkoztatva (1995, 2004)

Egyre fontosabbá válnak a magán pénzügyi források az oktatás finanszírozásában...

Az OECD-országok átlagosan az összes állami kiadás 13,4%-át fordítják az oktatási intézményekre, ez azonban csak 10% vagy annál kevesebb Csehországban, Németországban, Görögországban, Olaszországban és Japánban, míg több mint 20% Mexikóban és Új-Zélandon. 2004-ben az oktatás összes szintjére fordított kiadások átlagosan 87%-a állami forrásból származott. Az összehasonlítható adatokkal rendelkező országokban – az összes képzési szint vonatkozásában összevonva – növekedett az állami finanszírozás 1995 és 2004 között. A magán pénzügyi forrásokból származó ráfordítások azonban a fenti országok csaknem háromnegyedében még ennél is nagyobb mértékben nőttek. A felsőfokú képzésre fordított kiadásoknak mintegy 24%-a, az általános iskolai előkészítő intézményekre fordított kiadásoknak pedig mintegy 20%-a származott magánforrásból.

B2.2. grafikon: Oktatási intézményekre fordított kiadások a GDP százalékában (2004)

A tandíjak nagy mértékű eltéréseket mutatnak az OECD-országokban

Az OECD-országok egynegyedében (a skandináv országokban, Csehországban, Írországban és Lengyelországban) nincs tandíj. Ezzel szemben az OECD-országok egynegyedében és a partnergazdaságokban az állami intézmények több mint 1500 USD tandíjat számítanak fel a belföldi tanulóknak.

– Azokban az OECD-országokban, ahol a diákoknak tandíjat kell fizetniük, és különösen nagy állami támogatásban részesülhetnek, nem mutatható ki az „A” típusú felsőoktatáshoz való hozzáférés alacsonyabb szintje az OECD-átlaghoz viszonyítva.

Az emberek élnek a tanulási lehetőségekkel mind életük korai szakaszában, mind később, és sokan közülük külföldön folytatják tanulmányaikat

Bár az egyes országok között jelentős eltérések tapasztalhatóak a nem kötelező, munkához kapcsolódó továbbtanulásban és továbbképzésben való részvételi arányokban, négy OECD-országban – Dániában, Finnországban, Svédországban és az Egyesült Államokban – a 25–64 év közötti népesség több mint 35%-a vett részt ilyen típusú oktatásban, illetve képzésben az előző 12 hónap során.

– A magasabb iskolai végzettséggel rendelkező felnőttek nagyobb valószínűséggel vesznek részt nem kötelező, munkához kapcsolódó továbbtanulásban és továbbképzésben, mint az alacsonyabb iskolai végzettségű felnőttek.

– Az OECD-országok több mint felében a 3–4 éves gyermekek 70%-át beírják óvodába, illetve iskola-előkészítőbe. A 19 európai OECD-országban ez az arány eléri a 75,9 %-ot.

– 2005-ben több mint 2,7 millió felsőfokú oktatásban tanuló diák tanult külföldön, mely az előző évihez képest 5%-os növekedést jelent az összes külföldi tanuló létszámában.

A képzési idő, a tanári fizetések, és a diák-tanár arányok nagymértékű eltéréseket mutatnak az egyes országok között

A nemzeti prioritásokat és preferenciákat az osztályteremben eltöltött órák, illetve évek számáról, valamint a tanult tárgyak fajtáiról szóló döntések tükrözik. A költségvetési megfontolások szintén segítenek az oktatás alakításában: a tanárok fizetése jelenti az iskolai oktatás biztosításának legnagyobb egyedi költségét, és, mint ilyen, kritikus tényező az oktatás minőségének fenntartásáért és a kiadások visszaszorításáért egyszerre küzdő politikai résztvevők számára. Míg az osztálylétszám az OECD-országok legtöbbszörében felkapott téma lett, vegyes eredmények születtek az osztálylétszám tanulói teljesítményre gyakorolt hatásáról. A fenti alapvető oktatáspolitikai kérdésekkel kapcsolatos megállapítások a következőkre mutatnak rá:

– Az OECD-országok között az olvasás, írás, irodalom, matematika és természettudományi tárgyak oktatása csaknem 50%-át teszi ki a kötelező képzési időnek a 9–11 éves korosztályban. Ausztráliában, és a partnergazdaságok közül Chilében és Izraelben a kötelező tanterv a képzési idő legfeljebb 13%-át szenteli az olvasás, írás és irodalom oktatására, míg Franciaországban, Mexikóban és Hollandiában a kötelező tanterv szerint a képzési idő legalább 30%-át ezen tárgyak oktatására fordítják.

– A legalább 15 év gyakorlattal rendelkező, alsó középfokú oktatásban tanító tanárok fizetése több, mint a kétszerese az egy főre jutó GDP-nek Koreában és Mexikóban; míg Izlandon, Norvégiában és a partnergazdaságok közül Izraelben a fizetések legfeljebb az egy főre jutó GDP 75%-át teszik ki. A fizetések erős szórást mutatnak: a magyarországi kevesebb, mint 16 000 USD-ral szemben Németországban, Koreában és Svájcban 51 000 USD, Luxemburgban pedig 88 000 USD a legalább 15 év gyakorlattal rendelkező, alsó középfokú oktatásban tanító tanárok fizetése.

– 2000 és 2005 között az átlagos osztálylétszámban nem voltak lényeges eltérések, ám az osztálylétszámbeli különbségek az OECD-országok között csökkenni látszottak. A viszonylag nagy létszámú osztályokkal rendelkező országokban, így Japánban, Koreában és Törökországban csökkentek, a viszonylag kis osztálylétszámmal rendelkező országokban, mint például Izlandon, pedig nőttek az osztálylétszámok.

D3.2. grafikon: Tanári fizetések (minimum, 15 év gyakorlat után, és maximum) az alsó középfokú oktatásban (2005)

© OECD 2007

Ez az összefoglalás nem hivatalos OECD fordítás.

Ez az összefoglalás abban az esetben másolható, ha megemlítsre kerül az OECD szerzői joga és az eredeti kiadvány címe.

A többnyelvű összefoglalások az eredetileg angol ill. francia nyelvű OECD kiadványok kivonatos fordításai.

Az OECD on-line könyvesboltban díjmentesen állnak rendelkezésre: www.oecd.org/bookshop/

További információ kérhető a Közügyi és Kommunikációs Igazgatóság Jogi és Fordítási Csoportjától: rights@oecd.org, fax: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Látogasson el honlapunkra: www.oecd.org/rights/

